

Derol Pol yahde he himbe Rooma

Habaru dow derol ngool

Pol, lilaado Iisa *Almasiihu winndi derol ngool yahde he goondinbe Iisa *Almasiihu wonbe nder hubeere *Rooma. Daliila arano binndol maggol woni anniya mo o woodi ngam warde semmbindinde goondinbe tawaabe *Rooma. Daliila didabo oon woni, omo hidfi tokkirde *Rooma, o yeha o gollowa Espaniya. O haalana be duu ko o wadi anniya yaldude balla ka goondinbe *Ursaliima kawrana. Nder derol ngool duu, Pol hollii ko goondinbe Iisa *Almasiihu kam hisinta neddo. Downtanaade tilsinooje *Tawreeta tan hisintaa neddo. Himbe, forba Alla hokki be kisinam (Rooma 3.23-24 ; 6.23).

Ko winndaa nder derol ngool :

Cannooje e dartinaaku yuwngu to Alla
(1.1-17)

Hakke himbe fuu e haaju kisinam (1.18-4.25)

Mbuurnam kesam daliila Iisa Almasiihu
(5.1-8.39)

Ko Alla nufanii Isra'el (9.1-11.36)

Mbuurnam dam goondinbe Iisa kaani gada
(12.1-15.13)

Cannooje e haala Pol cakitiika (15.14-16.27)

¹ Miin Pol, maccudo Iisa *Almasiihu, mo Alla noddi ngam laatoo lilaado makko. Miin mo Alla subii, waajoo *Habaru lobbo filla dow Iisa *Almasiihu winndi derol ngool.

2 *Habaruu lobbo mo mbaajotoomi oo woni habaruu mo illa fil'ajal Alla fodaninoo en nder dewte ceniide har kundule annabiibe mum.

3 Habaruu oo walaana no haala dow Biyiiko, Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden, mo har bii-aadamaaku wurtaakina nder lenyol Daawda.

4 Amma har *Ruuhu Ceniido tabbintinaama ko o *Bii-Alla, wakkati mo nder baawde *Ruuhu Ceniido o ummintina he maayde.

5 Alla barkindini kam wadi kam lilaado dow innde Iisa *Almasiihu heba be kanaa *Yahudankoobe fuu ngoondina mo tokka ko o wi'i dum'en.

6 Onon, be Alla noddi warta tokkobe Iisa *Almasiihu, onon duu, odon limtee nder maabe.

7 On fuu wonbe *Rooma, be Alla horsini, noddi dum'en ngam ngartaa himbe mum, mido sanna on. Alla *Baabiraawo meeden, he Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden hokka on jam e moyyere.

Pol haabi sanne hi'aay goondinbe Rooma

8 Duuniyaaru fuu nani filla goondinol moodon. Ngam majjum wadi, mido yetta Alla daliila Iisa *Almasiihu ngam moodon.

9 Alla, mo ngollananmi he berne am fuu, nder waaju *Habaruu lobbo, habaruu Biyiiko, no anndi ko nder du'aa'u am fuu, mido miccitoo he moodon.

10 Mido eela Alla, nde hidi, jabi hoynana kam laawol no mi warirta to moodon.

11 Mido hidi hi'ude on sanne ngam mi walla on kebon kokkal ngal *Ruuhu Ceniido hokkata heba cemmbidon.

¹² Kaden, mido hidi mi tawee hakkune moodon faa cembindinodiren nder goondinol ngol kawtufen ngool.

¹³ Banndiraabe, mido hidi paamon ko mi siryake kile keewde ngam warde to moodon amma faa warde hannden mi hebaay laawol majjum. Mido hidi golle am ngada barke hakkune moodon hano no de ngadiri barke hakkune wobbe.

¹⁴ Waajibi non, teddorgal yahde to himbe fuu no dow gi'al daane am. Teddorgal yahde to tawaabe nder hubeere naa nder ladde, teddorgal yahde to janngube he be njanngaay, dum fuu no dow am.

¹⁵ Ndenne, daliila kujje dee fuu wadi, mido hari warde waajaade on *Habarur lobbo oo, onon tawaabe *Rooma.

Baawde Habaru lobbo

¹⁶ Waaju *Habarur lobbo hanaa semteene non to am, ngam *Habarur lobbo oo woni baawde Alla jottinooje goondindo fuu he kisinam. Arannde nii *Yahudankoobe, nden be kanaa *Yahudankoobe.

¹⁷ Ngam *Habarur lobbo wanngini dartinaaku yuwngu to Alla kebeteengu daliila goondinol tan. Ngam nii woni no dum winndiraa wi'aa : *Jom dartinaaku wuuran daliila goondinol mum.**

Jikku boppudɔ Alla

¹⁸ Illa dow, Alla wanngini tikkere mum ngam bibbe aadama ngadi hakke, ibe nder gadol

* **1:17 1.17** Habakuk 2.4

oonyaare. Har oonyaare mabbe duu ibe kada goonga wanngude.

¹⁹ Nde goonga, ko nedfo waawi anndude dow Alla fuu no laabani be. Alla he hoore mum holli be dum.

²⁰ Goonga non ko woni he makko fuu hitere waawaa hi'ude dum. Amma illa fufdorde o holli ko kam no Alla. O holli baawde makko dow ko o tagi fuu. Ngam majjum wadi nde nii dum taykaama, dum daaraama be ngalaa ko be mbi'a.

²¹ Baa nii ko ibe anndi Alla, dum fuu wadaay be njetta mo, be teddina mo no foti o teddiniree. Be tokkitii taykaaki meere faa be mbini, ko'e mabbe mbaati, berde mabbe duu nibbi.

²² Ibe mbi'a ko kam'en no jom'en hakkillo, jaa be haanjaabe.

²³ Fadde mabbe rewude Alla jom teddungal, Duumiido faa abada abadin, tooruje gadaade nder nanndi nedfo maayoowo, naa pooli, naa dabbaaji, naa bolle, be tinni ibe ndewa.

²⁴ Ngam majjum wadi Alla duu acci be tokki muuyde berde mabbe tunnude faa be pekiti balli mabbe he tuuni jeenu.

²⁵ Be mbattiti goonga Alla he fewre. Be teddini ko tagaa dum, be ndewi dum. Be mboppi Tagudo huune fuu oon, potudo yetteede faa abada ! Teddungal laatanoo mo faa abada abadin. Aamiin !

²⁶ Ngam majjum Alla acci, be tokka muuyde berde mabbe, be ngada ko wafude ko semtini. Rewbe mabbe acci ko dagii, ko anndanoo, kam woni debbo hawra he gorko, rewbe mabbe hakkune mum'en tefodirta.

²⁷ Non duu worbe mabbe acci ko dagii ko anndanoo, kam woni gorko hawra he debbo, worbe mabbe hakkune mum'en tefodirta. Nii wadi ko be poofani ko'e mabbe kiite potufe dey-dey he golle mabbe nyiddufe.

²⁸ Ko nii be calii wondude he anndal Alla, Alla duu accidi be he hakkilooji mabbe benbaadi di ngalaa fuu nafakka gom, be ngadi ko haanaa wafeede.

²⁹ Ibe keewi iri rafi dartinaaku fuu, iri haasidaaku fuu he ir cadal fuu. Ibe keewi borondi, suuno, ittodirol yonki, he habdo. Ibe keewi yoyre he iri laru fuu, nyo'oore bonnoore inde he rafi herseene.

³⁰ Ibe mbi'odira haalaaji bonfi, be waybe Alla, be toonyotoobe, be yettoobe ko'e, be hidufe inde. Ibe nyenyi nder gafol bone. Ibe murta he saaroobe mabbe.

³¹ Be ngalaa basiira, haala mabbe yottataako, be koolnaaki, be ngalaa yurmeene fuu.

³² Baa nii ko ibe anndi ko Alla wi'i wadoobe iri golleeji di fuu maayde woni mbaka mum'en, be accaay wafude ko boni. Ibe njardii duu he wadoobe ko boni.

2

Filla kiite Alla

¹ Ko nii wadi bii-aadama fuu no woodi anndal dow dartinaaku Alla, ndenne aan peloowo godfo, baa nii a moy non, walaa fuu no coptirtodaa. Ndenne, nde a felii godfo, a libi hoore maa ngam aan he hoore maada ada wafa kujje dee.

² Efen anndi ko kiite de Alla tayi fuu no poti dey-dey he wadoobe golle bonde.

³ Aan peloowo wadoobe golle bonde, tawi duu aan he hoore maada ada wada ir majje, he giide maada ada miila ko a hisan kiite Alla naa ?

⁴ Naa a yawi duudal moyyere Alla, munyal makko, he ko o yaawaa bonude he maada ? Ndenne a anndaa ko moyyere Alla no wada tuuba ?

⁵ Amma tiidal nyiraaku he berne baleeraaku maada wadi kawrandaa hoore maa kiite gonde no ndoomi ma nyannde fuu tikkere Alla wanngi. Nyalaane ndee nder mum kiite makko dartiide wanngintee.

⁶ *Alla yoban neddo fuu dow golle mum.**

⁷ Tittinkiniibe ngolli ko woodi ngam tefude teddungal, darja e mbuurnam nduumiidam, bee ngoni be Alla hokkata laawol wuurdude he mum faa abada abidin.

⁸ Amma hidube ko'e mum'en tan calii goonga, perji he wafude bononda, tikkere he mone ngoni mbaka mabbe.

⁹ Torra he billaare ngoodani gadoowo ko boni fuu. *Yahudankooobe artiree ginan, nden ko be kanaa *Yahudankooobe tokkinee.

¹⁰ Amma darja, teddungal e jam ngoni mbaka gadoowo ko woodi fuu. *Yahudankooobe artiree ginan, nden ko be kanaa *Yahudankooobe tokkinee.

¹¹ Ngam Alla walaa hedran-hedran.

¹² Neddo fuu wadi hakke ngam anndaa ko

* [2:6](#) [2.6](#) [Jabuura](#) [62.13](#)

winndaa nder *Tawreeta, joomum no hiitete kiite maayde baa nii ko anndaano *Tawreeta. Nefdo fuu anndi ko *Tawreeta wi'i, dey wadi hakke, no wadantee kiite dey-dey dow ko *Tawreeta wi'i.

¹³ Hanaa nanube ko *Tawreeta wi'i ngoni jom'en dartinaaku yeeso Alla, amma tokkuba ngolli ko nde wi'i, kam'en ngoni jom'en dartinaaku yeeso Alla.

¹⁴ Mo hanaa Yahudanke, baa nii anndaa ko *Tawreeta wi'i, nde nii wadi ko *Tawreeta tilsini wadee nder rafi anndal mum, too dum no holla ko joomum no anndi ko haani wadeede, baa nii ko anndaano ko *Tawreeta wi'i.

¹⁵ Ko o wadi dum no holla ko *Tawreeta wi'i fuu no winndaa nder berne makko. Hanaa nder berne makko tan, idum winndaa duu nder berne nefdo fuu mo hanaa Yahudanke. Berde mabbe no kolla ko dum goonga ngam wakkatiiji gom miilooji mabbe no pela be, wakkatiiji gom duu idi lamna be.

¹⁶ Ngam majjum wadi hano no *Habaruu lobbo mo ngonmi mido waajoo wi'iri dum, non dum laatoytoo nyannde Alla tokkirta har Iisa *Almasiihu hiito ko suufi fuu nder berde himbe.

Jonnde Yahudankooɓe he Tawreeta

¹⁷ Aan, bi'oowo aan he hoore maa, a Yahudanke. Aan mo wakkili hoore mum he *Tawreeta, aan piyoowo gabaare dow kawtal mum he Alla.

¹⁸ Aan anndufo muuyde Alla, aan mo nder nawtoraade he ko *Tawreeta wi'i waawi subaade ko woodi.

19 Aan tabbintindo ko adfa waawi d'owi bumdo, aan tabbintindo ko a jeyngol ngam yeynanande wonbe nder nimre.

20 Aan ekkintinoowo be ngalaa anndal, jannginoowo sukaabe ngam adfa jogii goonga he anndal kuubungal tawaangal nder *Tawreeta.

21 Aan ekkintinoowo wobbe, a ekkintintaa hoore maada. Adfa fooda noppi himbe to be mbujju, amma aan he hoore maada adfa wujja.

22 Adfa fooda noppi himbe ngam to be jeenu, amma aan adfa yeena. Adfa harmini tooruje, amma adfa wujja nder cuudi majje.

23 Adfa fiira *Tawreeta gabaare, amma a d'owtantaako ko nde wi'i. Ndenne, a hokkaay Alla teddungal mum.

24 Ngam no winndaa wi'aa : *Daliila moodon wadi ko be kanaa *Yahudankoobe no mbonna innde Alla.*†

25 Tabbat juulnol no nafee, nde nii a d'owtaniido ko *Tawreeta wi'i. Amma nde nii a hanaa d'owtaniido ko *Tawreeta wi'i, baa nii ko a juulnaado, aan he mo juulnaaka fuu no go'o.

26 Alal misaali mo juulnaaka gom no d'owtanoo ko *Tawreeta wi'i, Alla daarata joomum hano no juulnaado naa ?

27 Mo juulnaaka oo, d'owtaniido ko *Tawreeta wi'i oo, kam wadante kiite. Aan juulnaado, jogiido *Tawreeta mubbo binndaado amma no murta he ko *Tawreeta wi'i.

28 Yahudanke goonga e goonga hanaa mo dow banndu mum tan hollata ko kam no Yahudanke, kaden juulnol goonga e goonga hanaa juulnol ngol wadatee dow banndu gorko.

† 2:24 2.24 Esaaya 52.5

²⁹ Ndenne, Yahudanke goonga e goonga woni laatiido Yahudanke nder berne mum. Juulnol goonga e goonga woni juulnol ngol *Ruuhu Alla wadata nder berne neddo. Juulnol ngool yuwaay nder tilsinooje binndaade. Ir neddo oo Alla manata dum, hanaa bii-aadama.

3

¹ Ndenne, nde nii woni no wada, nafakka kaye Yahudanke woodi ? Dume juulnol nafiri ?

² Nde en etii en ndaari nder laabi keewdi, ko Yahudanke burdi mo hanaa Yahudanke no duudi. Misaali sedda gom nii, *Yahudankoobe Alla halfini haala mum.

³ Goonga non, wobbe nder maɓbe kolaaki Alla, amma baa nii ko be koolaaki mo, dum waawaa bonnude fuy nder ko Alla no kolniido.

⁴ Ndenne, neddo fuu faama ko Alla woni goonga, himbe ngoni fenoobe. Hano no dum winndiraa wi'aa :

Aan Alla nde a haali,

neddo fuu no anndi ko a haali goonga.

*Nde a felaama duu, aan hepta goonga.**

⁵ Nde nii rafi dartinaaku meeden no laatoo laawol tabbintinol dartinaaku Alla, ndenne dume woodi ko mbi'eten kaden ? Nde nii Alla jippinii tikkere mum dow meeden, en mbi'an ko o hanaa jom dartinaaku naa ? Ko mi wi'i dum no miiloo bii-aadama.

⁶ En mbaawaa wi'ude dum he Alla, ngam nde nii Alla hanaa jom dartinaaku, noy o hiitorto duuniyaaru ?

* 3:4 3.4 Jabuura 51.6

7 Nde fewre am walli himbe ngi'a goonga Alla yaasin laabdo, nde nde wafi be teddina mo, ndenne dume wafi hannden mido hiitee hano mi gadoowo hakke ?

8 Nde nii non, sey tinnoden nder wafude ko woodaa ngam dum laatoo laawol wurtinde ko woodi. Goonga non wobbe no mbi'an ko en mbi'iri nii amma dum hanaa goonga, dum kuddi tan. Ir himbe bee no ngadantee kiite dey-dey golle mum'en.

Jom dartinaaku fuu walaa

9 Enen *Yahudankooɓe, dume mbi'eten ? Eden furi be kanaa *Yahudankooɓe naa ? Too, en buraa be baa fuy ! En artiino en mbi'i ko Yahudanke he mo hanaa Yahudanke fuu no nder maccangaaku hakke.

10 Hano no dum winndiraa wi'aa :
Jom dartinaaku walaa, baa gooto.

11 *Walaa gooto, goodudo faamu,
naa gooto tefoowo yeeso Alla.*

12 *Be fuu be mbinake*

Be fuu be mboni.

Walaa baa gooto gadoowo ko woodi.

Baa gooto walaa.†

13 *Kunndule mabbe no nanndi he annyeeje
omtiide.*

*Ibe nawtoro demle belde ngam hiilude
himbe.*

Toni mabbe no keewi tooke hano firsoori.‡

14 *Kunndule mabbe no keewi kuddi he haalaaji
mettudi.§*

† **3:12 3.10-12** Jabuura 14.1-3 ; 53.2-4 ‡ **3:13 3.13** Jabuura 5.10

§ **3:14 3.14** Jabuura 10.7

15 *Koyde maβbe no karganoo rufude yiyam.*

16 *To be pa'i fuu, bononda e mettorgal berne no tokki be,*

17 *be anndaa laawol wafude jam.**

18 *Kulol Alla walaa nder berde maβbe baa sed'da.†*

19 Eden anndi huune fuu ko *Tawreeta wi'i, nde wi'aanaa d'um na ngam wonbe no d'owntanoo ko nde wi'i. Neddo fuu waawaa wi'ude ko kam wad'aay hakke. Ndenne, himbe fuu no kaani paama ko kam'en ngadi hakke yeeso Alla.

20 Walaa tokkudo ko *Tawreeta wi'i daaroyteedo jom dartinaaku yeeso Alla, ngam no tokki *Tawreeta. *Tawreeta wadataa neddo jom dartinaaku amma nde hollataana himbe d'ume woni hakke.

Kebol dartinaaku har goond'inol

21 Alla wanngini hannden laawol keβol dartinaaku mum. Dartinaaku nguu hanaa har *Tawreeta, ngu hebirtee baa nii ko *Tawreeta he dewte annabiibe ceedanake ngu.

22 Dartinaaku yuwngu to Alla nguu no hebee daliila goond'inde Iisa *Almasiihu. Neddo fuu goond'ini *Almasiihu, Alla wartiran d'um jom dartinaaku. Alla walaa hedran-hedran.

23 Himbe fuu ngadi hakke, be fuu be mbaawaa keβi dartinaaku Alla.

24 Amma joonin Alla wartiri neddo meeden fuu jom dartinaaku daliila moyyere nde o wadani en forba. Hakke neddo meeden fuu

* **3:17 3.15-17** Esaaya 59.7-8 † **3:18 3.18** Jabuura 36.2

moytaama yeeso makko nder barke dimd'inol ngol *Almasiihu wadani en.

²⁵ Alla lili mo ngam o laaroo *sadaka heba neddo fuu goondini mo hakke mum moytee daliila yiyam makko. Alla wadi dum ngam hollude dartinaaku mum, ngam ndenno o munyaniino wadoobe hakke. Kiite fuu non o tayanaay be.

²⁶ Alla wadi nii nder wakkati oo ngam hollude ko he hoore mum no jom dartinaaku, kaden duu o wadan neddo fuu goondini Iisa jom dartinaaku.

²⁷ Ndenne, walaa ko neddo fiyira gabaare wi'a kam no goddum. Dume wadi ko dum walaa ? Dum walaa ngam hanaa golle meeden wadata en jom'en dartinaaku. Goond'inol Iisa kam wartirta en jom'en dartinaaku.

²⁸ Ngam eden anndi ko neddo no wartiree jom dartinaaku yeeso Alla ngam no goondindo amma hanaa ngam no tokkudo *Tawreeta.

²⁹ Naa Alla, no Alla *Yahudankoobe tan ? Naa o hanaa Alla be kanaa *Yahudankoobe ? Nde goonga, o Alla be kanaa *Yahudankoobe duu.

³⁰ Alla, o gooto. Kanko duu wadata juulnaabe jom'en dartinaaku ngam be goondinbe Iisa. Kanko duu wadata be njuulnaaka jom'en dartinaaku ngam be goondinbe Iisa.

³¹ Nde nii en ngoondini Iisa, ndenne en ngartiri *Tawreeta meere, naa noy ? Aa'a, en ngartiraay nde meere, en tabbintinan nde non.

Misaali goond'inol Ibrahim

¹ Dume mbi'eten dow *Ibrahim maama meeden ? Dume o hebiri hoore makko kanko tan ?

² Nde nii o hebiino nder golle makko, laawol laataade jom dartinaaku yeeso Alla, o hebannoo goddum ko o fiyirta gabaare yeeso wobbe, amma hanaa yeeso Alla.

³ No winndaa wi'aa : **Ibrahim goond'ini Alla, ngam majjum wadi, Alla adi mo jom dartinaaku.**

⁴ Njobdi golloowo limtataake hano moyyere non, nde o hokkaa. Amma njobdi makko ndii, no tilsi non o hokkee ndi.

⁵ Neddfo fuu watti gokka goond'ini Alla, gartiroowo jom hakke jom dartinaaku yeeso mum, dey wattaay gokka mum dow gollal mum, too daliila goond'inol neddfo oo, Alla adan mo jom dartinaaku.

⁶ Dum wonnoo ko Daawda hidunoo haalude wakkati o haalunoo dow neddfo mo Alla barkini noddii mo jom dartinaaku ko hanaa ngam golle mum lobbe.

⁷ Daawda wi'i :
*Beldfo hoore woni mo gacce mum ittaa,
mo hakke mum yaafaa !*

⁸ *Beldfo hoore woni neddfo
mo Joomiraawo limataa gacce mum kaden.†*

⁹ Too ! *Yahudankooɓe tan njeyii barke deenaa ? Be kanaa *Yahudankooɓe ngalaa mbaka nder majje naa ? En mbi'ii goond'inol *Ibrahim wadi Alla wi'i o jom dartinaaku.

* 4:3 4.3 Fudɗorde 15.6 † 4:8 4.7-8 Jabuura 32.1-2

¹⁰ Nde Alla wi'i o jom dartinaaku ? Illa o juulnaaka naa gadfa juulnol makko ? Illa o juulnaaka Alla wi'i d'um hanaa gadfa juulnol makko.

¹¹ Amma wakkati o juulnaa ndeen, juulnol makko ngool laatake alaama mo seedantoo mo ko o jom dartinaaku har goondinol illa o juulnakaano. Ngam majjum wadi *Ibrahim laatii baaba goondinbe Alla fuu, adaabe jom'en dartinaaku, baa nii ko be njuulnaaka.

¹² Nii duu wadi ko *Ibrahim laatii baaba juulnaabe, hanaa ngam be juulnaabe tan amma ngam be ngoondini Alla hano no *Ibrahim goondiniri illa o juulnaaka.

Amaana Alla e goondinol nedfo

¹³ Alkawal ndonngu duuniyaaru ngu Alla wadani *Ibrahim he jippotoobe he mum hanaa ngam be tokki ko *Tawreeta wi'i o wadfaa. O wadaakana daliila dartinaaku kebeteengu har goondinol.

¹⁴ Nde nii tokkol *Tawreeta wadata nedfo donoowo duuniyaaru, ndenne goondinol nedfo warti meere, alkawal ngal Alla wadi ngaal duu wala ko nafirta.

¹⁵ *Tawreeta, tikkere Alla tan waddata. Amma nde nii *Tawreeta walaano, gadol hakke duu walaano.

¹⁶ Ngam majjum wadi sey nde nedfo goondini ko rona fodoore Alla ndee. Ndonngu fodoore ndee duu no forba. Dum duu ngam hokkude jippotoobe he *Ibrahim fuu laawol hebude ndonngu ngu. Hanaa tokkufe

*Tawreeta tan, baa goondfinbe hano no

*Ibrahim maama himbe fuu goondfiniri.

¹⁷ Hano no d̄um winndiraa wi'aa : *Mi wad̄i laatod̄aa baaba lenyi d̄uud̄d̄i.*‡ Ndenne d̄um tabbintini amaana oon yeeso Alla mo *Ibrahim goondf̄ini, Alla ummintinoowo maaybe, mo nawtortaako god̄d̄um, taga god̄d̄um.

¹⁸ *Ibrahim deki tammude mum dow Alla baa nii ko wakkati mum o walaano tammude fuu. O goondf̄ini ngam majjum wad̄i o laatii baaba lenyi d̄uud̄d̄i. Hano no d̄um winndiraa wi'aa : *Jippotoobe he maada d̄uud̄an hano koode kammu.*§

¹⁹ Wakkati mum *Ibrahim walaana duubi hemre, baa nii ko o hi'i semmbe banndu makko hanti, Saratu duubi beyɲu mum yawti, d̄um fuu wadaay o soyyoroo gada nder goondf̄inol makko.

²⁰ O sikkaay alkawal ngal Alla wad̄ani mo, o accaa goondf̄inde Alla. Amma goondf̄inol makko semmbindf̄ini mo, o teddini Alla.

²¹ O tabbintini ko Alla no woodi baawde humnude alkawal mum.

²² Dum wad̄i *Ibrahim daliila goondf̄inol mum Alla adi mo jom dartinaaku.

²³ Ko winndaa wi'aa o jom dartinaaku hanaa kanko tan wondaa.

²⁴ Amma d̄um winndaama ngam meed̄en, enen be Alla wartiri jom'en dartinaaku, enen goondfinbe ummintindo Iisa Joomiraawo meed̄en.

²⁵ Daliila hakkeeki meed̄en wad̄i Iisa waraa, nden o ummintinaa he maayde ngam aded̄en

‡ 4:17 4.17 Fud̄forde 17.5 § 4:18 4.18 Fud̄forde 15.5

jom'en dartinaaku yeeso Alla.

5

Potal meeden he Alla daliila Iisa Almasiihu

¹ Ko nii en kebii wartireede jom'en dartinaaku yeeso Alla har goondinol meeden, potal naati hakkune meeden he Alla daliila Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden.

² Har goondinol meeden, kanko Iisa oon, o udditani en dammbugal kebol moyyere Alla mo ngonden nder mum joonin. Efen nana beldum ngam eden ngatti gokka hebude teddungal Alla.

³ Hanaa dum tan, eden nana beldum torraaji di njarten ngam eden anndi ko jarde torra no ekkintina en dow munyal.

⁴ Nde neddo no munya torra, munyal mum rimataana aadilaaku, aadilaaku duu rimataana tammude.

⁵ Tammude ndeen duu semtintaa en ngam Alla loowi hidde mum sanne nder berde meeden har *Ruuhu Ceniido mo o hokki en.

⁶ Nder wakkati mo tampuden, dey-dey wakkati mo Alla subii, *Almasiihu maayi ngam sabbu wadoobe hakke.

⁷ No tiidi, goddo jaba mursa yonki mum ngam sabbu goddo, baa nii nde tawi neddo oo no jom dartinaaku. Amma tawte no wadoo goddo nyoyya berne mum mursa yonki mum ngam makko.

⁸ Amma Alla holli en hidde mum ngam wakkati ngonnoden wadoobe hakke, *Almasiihu maayanii en.

⁹ Joonin ko ngartiraden jom'en dartinaaku daliila yiyam *Almasiihu, ndenne tabbat o hisinan en tikkere Alla.

¹⁰ Ndenno en waybe Alla amma hannden potal warti hakkune meeden he makko daliila maayde Biyiiko. Joonin ko potal no hakkune meeden he Alla en tabbintini ko Alla hisinan en ngam Biyiiko no wuuri.

¹¹ Efen nana beldum Alla hanaa ngam potal ngaal tan, amma eden nana beldum ngam Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden wadi joonin kebuden potal ngaal.

Aadamu he Almasiihu

¹² Hakke daliila neddo gooto naatiri duuniyaaru. Hakke de neddo oo wadi, waddi maayde. Nii wadi ko maayde no dow gi'al daane neddo fuu ngam walaa mo wadaay hakke.

¹³ Tabbat fadde *Tawreeta jippineede, hakke no nder duuniyaaru. Amma wakkati *Tawreeta walaano Alla nanngirtaa himbe hakkeji mum'en.

¹⁴ Illa jamaanu Aadamu warde jamaanu *Muusa maayde woodi jaalorgal dow himbe fuu. Inde dow gi'al daane neddo fuu baa mo wadaay hakke ir hakke de Aadamu wadi wakkati o murtunoo he tilsinoore Alla.

Aadamu woni alaama tinndinoowo garoowo oon.

¹⁵ Moyyere nde Alla hokkata no seedi he hakke mo Aadamu wadi. Himbe duɓbe maayi daliila hakke de neddo gooto wadi. Amma moyyere nde Alla hokkata himbe heewbe

daliila Iisa *Almasiihu tan no mawni faa hanaa sefda.

¹⁶ Amma, kokkal ngal Alla hokkata no seedi he hakke neddo gooto oo, ngam kiite de Alla tayani neddo gooto oo wadi en jom'en hakke. Amma moyyere nde Alla wadi forba daliila hakkeji di nde'ataa woni wartirde neddo fuu jom dartinaaku.

¹⁷ Nde nii goonga fuu daliila hakke neddo gooto maayde nabbi gi'al daane himbe fuu. Ndenne, sikka fuu walaa ko hebube moyyere mawne ngam wartireede jom'en dartinaaku, laamodoto he Alla, mbuurda he makko daliila Iisa *Almasiihu gooto oo.

¹⁸ Ndenne, no hakke neddo gooto dekkiri maayde dow gi'al daane neddo fuu, hano non duu gollal jom dartinaaku gooto wadata himbe cfuu jom'en dartinaaku. Har gollal ngaal, be fuu be kebi mbuurnam.

¹⁹ Hano no himbe heewbe laatori wadoobe hakke daliila gadol hakke neddo gooto, hano non duu himbe heewbe ngartan jom'en dartinaaku daliila d'owntanaaki neddo gooto.

²⁰ Daliila gadudo *Tawreeta waddaa woni himbe fuu mbaawa hi'ude no kam'en ngadiri hakke sanne. Wakkati fuu mo gadol hakke semmbe mum beydi, sey moyyere Alla bura dum duudude.

²¹ Ngam majjum wadi hano no ndenno hakke laamorii har maayde, non hannden moyyere Alla duu woodiri baawde wartirde himbe jom'en dartinaaku. Nii watta ko keben mbuurnam nduumiidam faa abada daliila Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden.

6

Maayden he Almasiihu, mbuurden he mum

¹ Ndenne, dume mbi'eten do joonin ? En tinnotoo nder wadude hakke heba moyyere Alla beydoo naa noy ?

² Toy nee, hitere fuu seedataako dum. To hakke en maaybe, en ceedi he mayre, haanaa tinnoden eden ngada hakke.

³ Ndenne, on anndaa ko *batisma meeden penudo en he lisa *Almasiihu he hoore mum, feji en he maayde makko duu ?

⁴ Ndenne har *batisma meeden, hano nii en ufidaabe he makko heba hano no o ummintiniraa he maayde nder baawde Alla, enen duu naaten nder mbuurnam kesam.

⁵ Ngam enen he makko, en fuu en kawti maayde worre, en tabbintinii ko en kawtidan duu he makko ummitaaki gooti.

⁶ Eden anndi duu ko jikku meeden kiinngu tontidaa he makko dow *bardugal. Ndenne, hakke gonnoode he meeden deen moytaama. Joonin en coptake maccangaaku hakke,

⁷ ngam maaydo fuu rimdinaama he maccangaaku hakke.

⁸ Ko nii wadi, enen en maaydi he makko, tabbat non en mbuurdan he makko.

⁹ Ngam eden anndi ko wadi *Almasiihu ummitii he maayde, o maayataa kaden. Maayde walaa baawde gom fuu dow makko kaden.

¹⁰ *Almasiihu maayi, maayde makko gaba go'o hakkiti hakke he makko. Joonin omo wuuri, omo wondi he Alla.

¹¹ Hano non, onon duu, adee ko'e moodon hano on maaybe, be hakke walaa baawde gom fuu dow mum'en, mbuuron no Alla hidiri nder kawtal moodon he Iisa *Almasiihu.

¹² Ndenne, to accee hakke heba baawde fuu dow balli moodon maayooji tokkon muuyde majji.

¹³ To adee terde balli moodon kokkon hakke de laato ko waawi nawtoreede ngam wadude ko boni. Amma kokkee ko'e moodon Alla dey-dey no haaniri hano on ummintinaabe he maayde, ngartiraa he mbuurnam. Nawtoree terde balli moodon ngam wadude ko woodi dartinaaku.

¹⁴ Hakke hebataa jaalorgal fuu dow moodon kaden ngam hanaa nder laamu *Tawreeta ngondon amma nder laamu moyyere Alla ngondon.

Maccube dartinaaku

¹⁵ Ndenne noy non ? En ngadan hakke ngam eden nder moyyere Alla, en ngalaa nder laamu *Tawreeta naa ? Hitere fuu seedataako dum !

¹⁶ On anndaa ko nde on kokki ko'e moodon goddo ngam dowtanodon joomum, on laatake maccudo joomum. Ndenne, nde nii on maccube hakke, hakke yaarataana on na to maayde. Nde nii on maccube Alla, Alla wada on jom'en dartinaaku ngam odon dowtanoo dum.

¹⁷ Yettoore woodani Alla. Ndenno on maccube hakke, amma hannden on dowtanake ekkintinooje gadanaade himbe fuu he berne worre.

¹⁸ On ndimfinaama he hakke, on laatake maccube dartinaaku.

¹⁹ Mido haalda he moodon dɔ no paamirton ngam on cemmbidfaa. Ndenno on ngartiriino ko'e moodon maccube terde banndu ngadufɔn ko nyiddinii, walaa ko fonnditi nder mbuurnam moodon. Ko dɔm rimani on woni murtol he Alla. Joonin ko ngadɔton woni, ngatton terde moodon fuu nder laawol dartinaaku hano on maccube maggu, ko dɔm rimanoyta on woni senaare.

²⁰ Wakkati ngonnoɗon nder maccangaaku hakke, on paalaaka he gadol golle dartinaaku.

²¹ Beydaari ndiye keɓuɗon nder golle moodon ? Hannden semteene tan habbi ko'e moodon ngam maayde woni ko de ndimani on.

²² Amma joonin, ko on ndimɗinaama he maccangaaku hakke, on laatake maccube Alla. Beydaari ndi keɓuɗon woni senaare, nde timmirde mum woni mbuurnam nduumiidam.

²³ Ngam njobdi hakke woni maayde, amma moyyere nde Alla hokkata forba ndeen woni mbuurnam nduumiidam nder kawtal he Iisa *Almasiihu Joomiraawo meedfen.

7

Tinndinoore dow dewngal

¹ Banndiraabe, on fuu on anndube ko wi'aa nder *Tawreeta. Ndenne, oɗon mbaawi faamude ko ngidumi haalude. Wakkati nedɗo wuuri tan, *Tawreeta woodi baawɗe dawrande dɔm.

² Alal misaali debbo kabɓanaaɗo, nde nii gorum no wuuri, *Tawreeta habɓodirii be. Amma nyannde fuu goriiko maayi, boggi dewngal kabɓuɗi mo he goriiko tayi.

³ Amma nde goriiko maayaay faa gorko gom habbani mo, no wi'etee o jeenoowo non. Amma nde goriiko maayi, boggi dewngal makko di tayi. Nde gorko gom habbani mo, o wi'ataake jeenoowo.

⁴ Banndiraabe misaali oo, no misaali yahde he moodon. Onon duu, daliila maayde lisa *Almasiihu, on laatake maaybe to *Tawreeta. Ndenne, walaa fuu ko wondi on he *Tawreeta, on kawtaana he nedfo maaynoodo ummintina ngam ngaden ko woodi barke yeeso Alla.

⁵ Wakkati tokkunoden muuyde balli meeden, *Tawreeta semmbindini muuyde deen ngam ngollen ko rimanta en maayde.

⁶ Amma daliila en maaydi he *Almasiihu, en ndimfinaama he *Tawreeta gadufo en maccube. Joonin en njoofi laawol meeden kiingol, laawol *Tawreeta, eden ngollana Alla dow laawol kesol gom, laawol *Ruuhu makko.

Tawreeta he baawde hakke

⁷ Too, dume mbi'eten do ? *Tawreeta he hoore mum no hakke naa ? Nowru fuu nanataa dum. Nde hanaa daliila *Tawreeta, mi waawaa anndi dume woni hakke. Nde *Tawreeta wi'aay *to suuna ko godfo*,* nden mi anndataano ko woni suuno.

⁸ Amma hakke hebi laawol nder tilsinooje *Tawreeta uppi kam nder ir suuno fuu. Ngam nde *Tawreeta walaano, semmbe hakke waati.

⁹ Miin he hoore am, wakkati mi anndaano *Tawreeta, mido wuurunoo, amma wakkati

* [7:7](#) [7.7](#) [Burtaaki 20.17](#) ; [Wiitaade Tawreeta 5.21](#)

anndunoomi ko hadaa, hakke wadfi yonki, miin duu maayumi.

¹⁰ Tilsinooje *Tawreeta kaanude hollude kam laawol ngol tokkanmi ko mi heba mbuurnam nduumiidam, tilsinooje *Tawreeta de poodfani-kam maayde.

¹¹ Hakke hebi laawol, nawtori tilsinooje *Tawreeta, yoyni kam, wari kam.

¹² Tabbat *Tawreeta he hoore mum no senii, tilsinooje mayre duu no cenii. Ide moyyi, ide ngoodi dartinaaku.

¹³ Ndenne, ko woodfi dum kanyum waddani kam maayde naa ? Aa'a ! Hakke waddani kam maayde ndeen. Har tilsinooje *Tawreeta lobbe dee, hakke rimani kam maayde ngam dum hi'a ko hakke no wannga nder baawde mawde.

Habude he hakke

¹⁴ Eden anndi nii ko *Tawreeta yuwaana to *Ruuhu Alla, amma miin kay, mi nanndaana he accidaado he hoore mum, mi maccudo hakke.

¹⁵ Mi anndanaa ko ngadfanmi ngam hanaa ko ngidumi wafude kam mi woni mido wada. Kaden ko mbanyumi kam mi woni mido wada.

¹⁶ Nde nii mido wada ko mi hidaa wafude, mi holli ko mi jabi ko *Tawreeta no woodfi.

¹⁷ Ndenne, hanaa min woni no wada dum, amma hakke gonde nder am deen ngoni no wada dum.

¹⁸ Mido anndi duu ko woodfi fuu walaa nder jikku am, ngam anniya wafude ko woodfi no nder berne am amma mi waawaa wafude dum.

¹⁹ Mi wadataa ko woodi fuu ko ngidfumi wafude, amma ko boni ko mi hidfaa wafude kam woni ko ngadfanmi.

²⁰ Nde nii mido wafa ko mi hidfaa wafude, ndenne idum holla ko hanaa miin woni no wafa dum, amma hakke gonde nder am ngoni no wafa dum.

²¹ Wakkati taykiimi fuu, mido hidi wafude ko woodi, amma hakke no wondi he am no hada kam wafude dum.

²² Nder berne am mido nana beldum tilsinooje *Tawreeta.

²³ Amma nder terde banndu am fuu mi hi'i tilsinoore gom no habda he tilsinoore nde hakkillo am holli kam no woodi. Tilsinoore ndee no wafa kam maccudo hakke gonde nder banndu am.

²⁴ Kaari, mido yurminii ! Moy hisinta kam sarri banndu yaarooru he maayde nde hanaa Alla ?

²⁵ Jettooje ngoodani Alla daliila Iisa
*Almasiihu Joomiraawo meeden !

Ndenne miin, nder hakkillo am mi maccudo *Tawreeta, amma ngam jikku no hakke, mi maccudo hakke.

8

Mbuurnam nder Ruuhu Alla

¹ Joonin kiite fuu ngalaa dow daane wondube he Iisa *Almasiihu.

² Nde en ngondi he *Almasiihu tilsinoore *Ruuhu Alla hokkata en mbuurnam. Inde rimdfina en he laamu hakke, inde rimdfina en duu he maayde.

³ *Tawreeta waawaayno rimfinde en ngam nder bii-aadamaaku meeden en ngalaa semmbe dowtanaade ko wi'aa nder mayre amma Alla rimfini en. O lili 'Biyiiko nder duuniyaaru ngam rimfina en. O wari nder banndu nanndunu he banndu wadfoobe hakke ngam o laatoo *sadaka ngam hakke. O sankita semmbe hakke gondo nder balli meeden.

⁴ Alla wadi dum ngam enen tokkuba ko *Ruuhu Alla wi'i hanaa tokkuba muuyde balli mum'en, mbaawen wadude golle dartinaaku de *Tawreeta wi'i.

⁵ Tokkudo muuyde banndu, muuyde banndu ndawranta hakkillo mum. Amma tokkudo *Ruuhu, Ruuhu dawranta hakkillo mum.

⁶ Neddo fuu tokki gidfaale berne mum, maayde woni ko mum. Amma neddo fuu tokki ko *Ruuhu Alla wi'i heban mburnam, heban jam.

⁷ Ngam dekude berne mum dow gidfaale banndu no wanyude Alla. De dowtanaaki *Tawreeta, de mbaawaa duu dowtanaade nde.

⁸ Tokkudo muuyde banndu waawaa welude Alla.

⁹ Amma onon, on tokkaay muuyde banndu. On tokkaana muuyde *Ruuhu Alla ngam *Ruuhu Alla oo no tawa nder moodon. Nde neddo walaa *Ruuhu *Almasiihu, *Almasiihu njeyaa dum.

¹⁰ Nde nii *Almasiihu no nder berde moodon, baa nii ko banndu moodon no maayooru daliila hakke, *Ruuhu makko no hokkan on mburnam ngam on jom'en dartinaaku yeeso Alla.

11 Nde *Ruuhu mo ummintini Iisa *Almasiihu he maayde no nder berde moodon, ummintindo Iisa oo hokkan balli moodon maayooji dii mburnam. O hokkiran dam *Ruuhu makko gonfo nder berde moodon.

12 Ngam majjum wadi banndiraabe, no woodi nyamaane gom wonnde dow daade meeden, amma hanaa muuyde balli meeden tokki en nyamaane ndee. Ndenne, haanaa tokken muuyde balli meeden.

13 Ngam nde nii odon tokkitii muuyde balli moodon, on maayan. Amma nde nii on nawtorake *Ruuhu Alla bardo muuyde balli moodon, on keban mburnam nduumiidam.

14 Mo *Ruuhu Alla dowata fuu no *bii-Alla.

15 Alla hokkaay on *Ruuhu gadoowo on maccube, kulkulal heewa on. Amma o hokkaana on naa *Ruuhu gadoowo on bibbe makko. *Ruuhu mo daliila mum noddirten mo Abba.

16 *Ruuhu Alla he hoore mum no wi'a en nder berde meeden ko en bibbe Alla.

17 Nde nii en bibbe Alla, eden ngoodi mbaka nder ndonu ngu o fodani himbe makko. En ndonidan he *Almasiihu kujje lobbe de o hefi fuu. Tabbat, nde nii en kawtidi he *Almasiihu torra, en kawtidan duu he makko teddungal.

Teddungal garoowal

18 Mi tabbintini ko walaa no nedfo waawi fonnude torra meeden hannden he teddungal ngal Alla wannginanta en yahde yeeso.

19 Nde goonga, ko tagaa fuu no haaba hi'aay nyalaane nde Alla wannginta bibbe mum.

20 Ko tagaa fuu saami nder juude laamu ngu walaa fuu darja gom. Hanaa ko tagaa d'um subii naatude nder juude dee amma Alla he hoore mum watti d'um nder majje. Amma baa ko nii he banndum wadi, laawol tammude no don ngol ittaaka.

21 Ko tagaa fuu no rimdintee he maccangaaku semmbe bonnooje, d'um heba mbaka nder teddungal bibbe Alla.

22 Efen anndi duu ko faa warde hannden, ko tagaa fuu no otta dow e ley hano debbo mo n'atawere nanngi.

23 Hanaa ko tagaa tan woni no otta. Enen he ko'e meeden eden otta, enen keɓube *Ruuhu Alla, *Ruuhu laatiido huune arannde nder kujje de Alla hokkata en. Efen otta nder berde meeden, en kaabi Alla wadaay en bibbe muudum, o rimdina balli meeden duu.

24 En kisinaama ngam eden ngoodi tammude tan. Amma nde nii en ngi'ii ko ngattuden tammude meeden dow mum, ndenne ko min tammi d'um hanaa tammude meeden kaden. Moy wattata tammude mum he ko arti hebi ?

25 Amma nde nii en ngatti tammude dow ko en kebaay, too, en kedoto d'um, munyen.

26 Munyal wallan en non, *Ruuhu kam duu waran walla en nder jaccere meeden. Ngam nde goonga, en anndaa ko kaanuden du'aade. Amma *Ruuhu Alla he hoore mum eelanta en Alla wakkati fuu mo keppuden ko mbi'en. O uumanan en nder uumaali burdi haalaaji luggidide.

27 Alla gi'owwo ko tawa nder berne nedfo

duu no anndi anniya *Ruuhu mum, ngam *Ruuhu Alla no eelana himbe makko dey-dey he muuyde makko.

²⁸ Eden anndi duu ko Alla wadata fuu omo wada dum ngam dum laatanoo hidube mo moyyere. Woodanbe mo hidde bee, o noddi be, no o hidiri.

²⁹ Be Alla artunoo subii been, o subake be fadde duuniyaaru tageede, kambe duu o wartiri feere ngam be ngarta hano Biyiiko heba Biyiiko duu laatoo afo hakkune rimdaabe mum heewbe.

³⁰ Be o artunoo o subii been kambe ngoni be o noddi. Be o noddi been ngoni be o wartiri jom'en dartinaaku yeeso makko. Hebube wartireede jom'en dartinaaku yeeso makko been, kam'en o hokki teddungal.

Hidde Alla nder Almasiihu no tabbitiine

³¹ Nde Alla no wondi he meeden, moy waawi hebude jaalorgal dow meeden ? Ndenne dume mbi'eten dow fii oo ?

³² Alla mo hadaay Biyum mursa yonki mum ngam meeden no waawa saloo moyyande en ko eeluden mo fuu naa ?

³³ Moy waawi felude be Alla subi ? Walaa, Alla he hoore mum wartiri be jom'en dartinaaku !

³⁴ Moy waawi hiitii be ? Walaa ! Iisa *Almasiihu maayi, kaden duu o ummitake. Omo joodfii nyaamo Alla, omo eelana en Alla.

³⁵ Dume waawi senndude en he hidde *Almasiihu ? Sadornam naa billaare naa torra naa rafo naa rafi goddum naa masiiba naa takubaahi ?

³⁶ No winndaa wi'aa :
Ngam maada miden badii maayde.
Nyannde fuu, miden ndaaree,
*hano baali kirseteedi.**

³⁷ Amma nder fii fuu ko hewti en, enen ngoni hebube jaalorgal daliila gidfo en.

³⁸ Ngam mi tabbintini ko hanaa maayde, hanaa mbuurnam, hanaa maleykaaɓe, hanaa ko laami dow, hanaa hannden, hanaa jaajo, hanaa semmbe,

³⁹ hanaa ko tawa faa dow, hanaa duu ko tawa faa ley, huune fuu ko tagaa waawaa senndude en he hidde nde Alla wafani en daliila kawtal meeden he Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden.

9

Lenyol ngol Alla subii

¹ Ko ngidfumi wi'ude dum tabbat dum goonga ngam mido wondi he *Almasiihu. Nder ɓerne am duu, mi tabbintini ko *Ruuhu Ceniido no seedanoo kam ko kaalan mi dum tabbat no goonga.

² Wakkati fuu mettorgal he naawɗum ɓerne no he am faa noy walaa.

³ Nde nii laawol no woodi, mi naalee, mi senndee he *Almasiihu ngam banndiraabe am keɓa kisinam.

⁴ Kamɓe ngoni lenyol Isra'ilankooɓe ɓe Alla wartiri ɓiɓɓe mum. Alla wannginani ɓe teddungal mum, o haɓɓidi amaana he maɓɓe, o

* **8:36 8.36** Jabuura 44.23

hokki be *Tawreeta, o holli be no be ndewirta mo, o wadani be alkawaliiji.

⁵ O itti be he maamiraaɓe *Yahudankooɓe mawɓe anndaabe. *Almasiihu har bii-aadamaaku mum yuwi he lenyol ngool. Kanko woni Alla laamiido dow huune fuu. Jettooje ngoodani mo faa abada. Aamiin !

⁶ Hanaa ngam wi'ude ko Alla humnaay alkawal mum, ngam hanaa jippotooɓe he *Isra'el fuu ngoni biɓɓe *Isra'el.

⁷ Kaden duu hanaa jippotooɓe he *Ibrahim fuu ngoni biɓɓe be Alla fodanii *Ibrahim. Ngam Alla wi'i *Ibrahim : *Har Isiyaaku keɓirtaa jippotooɓe he maada be podanimaami.**

⁸ Ndenne, hanaa biɓɓe wurtiibe nder duhol *Ibrahim fuu ngoni biɓɓe Alla. Amma rimaabe daliila alkawal mo Alla wadi, been ngoni jippotooɓe he makko.

⁹ Ngam Alla wadani mo alkawal wi'i : *Mi warkan wuro maada mawuuri nder wakkati oo, mi tawan deeka Saratu hebi bid'do gorko.†*

¹⁰ Hanaa misaali oo tan woodi, funeeɓe Rebeeka, Yakuuba e Isuwa. Isiyaaku maamii'en rimi be.

¹¹⁻¹² Illa be ndimaaka Alla wi'i Rebeeka : *Minyiyo oon maran mawnum.‡* Dum tabbiti duu fadde maɓɓe wadude ko woodi naa ko boni. Alla wi'i haala kaa ngam hollude cubeteedo oon no subetee non hanaa ngam golle de wadataa, amma joomum no subetee non ngam ondon Alla noddoowo neddo fuu hidɪ.

* [9:7](#) [9.7](#) Fudforde 21.12 † [9:9](#) [9.9](#) Fudforde 18.10, 14

‡ [9:11-12](#) [9.12](#) Fudforde 25.23

13 Hano no dum winndiraa wi'aa : *Yakuuba korsinmi, amma Isuwa mbanyumi.*§

14 Ndenne, dume mbi'eten ? En mbi'an Alla wafaay dey-dey naa ? Abada !

15 Ngam o wi'i *Muusa :
*Mi moyyanan mo ngidumi moyyande,
mi yurmoto mo ngidumi yurmaade.**

16 Ndenne, Alla subataako neddo ngam joomum no hidfi o suboo dum naa ngam joomum no tittinkini. Amma o suboto joomum ngam omo yurmoo dum.

17 Ngam no winndaa wi'aa Alla wi'i Firawna :
Mi wadfi ma laamiido ngam daliila maada, mi holla baawde am, innde am gooynee nokku fuu nder duuniyaaru.†

18 Ndenne, Alla yurmoto mo hidfi, yorna berne mo hidfi.

Tikkere Alla he yurmeene makko

19 Hakkune moodon goddo yaman kam wi'a :
« Nde nii Alla no yurmoo mo hidfi, yorna berne mo hidfi, dume Alla felirta himbe ? Moy waawi salaade muuyde makko ? »

20 Aan bii-aadama, aan a moy faa njeddaa Alla ? Ko mahaa no waawi wi'ude mahudo dum *Ko wadfi mahirdaa kam nii ?*‡

21 Mahoowo loode no waawi wadirde loopal ko hidfi fuu. Loopal gootal ngal o mahirta loone ngam nde golliree nder golle lobbe sanne. O maha wonnde duu ngam nde golliree nder golle de ngalaa darja baa sedfa.

§ 9:13 9.13 Malakiya 1.2-3 * 9:15 9.15 Burtaaki 33.19 † 9:17 9.17 Burtaaki 9.16 ‡ 9:20 9.20 Esaaya 29.16 ; 45.9

22 Nii woni no golle Alla nga'i. O hidfiino hollude tikkere makko, nden o holla baawde makko. Amma himbe haanube tikkere makko, wonbe dow laawol hiitaneede been, o munyii be munyal manngal.

23 O wadi dum duu ngam o wannginana be o nanta yurmeene mum'en been teddungal makko ngal walaa keerol.

24 Enen duu ngoni be o nanta yurmeene mum'en been. O noddaay en hakkune *Yahudankooɓe tan. O noddi en duu hakkune be kanaa *Yahudankooɓe.

25 Dum woni ko Alla haali nder dewtere Hose'a :

*Himbe be kanaa himbe am,
mi noddiran be himbe am.*

*Be mi horsinaay,
mi noddiran be himbe am horsube.*

26 *To be mbi'aa, be kanaa himbe am,
be inndirtee bibbe Alla duumiido. §*

27 **Esaaya kam duu haali sanne dow bibbe
*Isra'el, wi'i : Baa bibbe *Isra'el duudi faa poti
no taasiri maayo, nder mabbe sedɗa tan
hisintee.*

28 *Ngam Joomiraawo tabbintinan haala mum
dow duuniyaaru. O humnan ka duu law-law.**

29 *Hano no *Esaaya wadirnoo annabaaku wi'i :
Nde nii Alla Joomiraawo dawranoowo
huune fuu accaayno himbe sedɗa nder lenyol
meeden,*

§ 9:26 9.25-26 Hose'a 2.25 ; Hose'a 2.1 * 9:28 9.27-28 Esaaya 10.22-23

*nden en laatakeno ir *Sodooma, en
nanndiino he *Gomoora.†*

Rafi goondinde Iisa hakkune biɓɓe Isra'el

³⁰ Dume mbi'eten nde nii be kanaa
*Yahudankoobe, be tarsinaaki fuu tefi
dartinaaku yeeso Alla kebi dartinaaku ?
Dartinaaku ngu be kebi nguu, ir dartinaaku
kebirteengu har goondinon.

³¹ Amma biɓɓe *Isra'el tefube dartinaaku har
tokkol *Tawreeta, kebaay ngu.

³² Ko wadi ? Be miilaaki ko goondinon
hokkata be ngu. Amma ko be miili woni golle
maɓɓe kokkata be ngu. Be pergi he hayre
fergoore neddo ndeen.

³³ Hano no dum winndiraa wi'aa :
*Mi resan nder *Siyon hayre fergoore himbe.
Nde wada be caama.
Amma neddo fuu goondini mo,
semataa abada.‡*

10

¹ Banndiraaɓe, ko burmi hidde fuu kam woni
biɓɓe *Isra'el fuu keba kisinam. Dum duu woni
du'aa'u mo ndu'ananmi be nder ɓerne am, mi
eela Alla.

² Midɔ seedanoo be, wi'ude ko sikka fuu
walaa be kokki ko'e maɓɓe he ɓerne worre be
ngollana Alla. Amma kokkol ko'e maɓɓe ngool
sinngaaki dow anndal.

³ Be anndaa laawol ngol neddo tokkata ko
Alla wartira dum jom dartinaaku. Be ndawrani

† **9:29 9.29** Esaaya 1.9 - No **Sodooma** he **Gomoora** kalkiraa nii
winndaama nder Fudɗorde 19.1-29. ‡ **9:33 9.33** Esaaya 28.16

ko'e maɓɓe laawol ngol ɓe tokkata ngam laataade jom'en dartinaaku yeeso Alla. Be cubaaki tokkude laawol ngol Alla darni ngam wartirde himbe jom'en dartinaaku.

⁴ *Almasiihu wari humni *Tawreeta ngam goondindo mo fuu wartiree jom dartinaaku.

Kisinam warani neddo fuu

⁵ *Muusa winndi dow dartinaaku yuwngu nder *Tawreeta wi'i : *Neddo fuu d'owtani ko tilsinooje *Tawreeta wi'i, wuuran daliila majjum.**

⁶ Amma ndaa ko haala Alla wi'i dow laataade jom dartinaaku daliila goondinol neddo nii : *To wi'u nder berne maa moy waawi yeenyi dow kammu ? *Almasiihu jippaaki naa ?*

⁷ Naa kaden : *Moy jippina nder ngaykaa laahara nga walaa fuu keerol ? *Almasiihu ummintinaaka he maayde naa ?*

⁸ Ko winndaa wi'aa woni : *Haala Alla no hadde maada, ika nder hunduko maada, ika nder berne maada.*† Haala Alla ka woni waaju goondinol, mo min ngoni miden ngada.

⁹ Ngam nde nii a yardake a wi'i aan he hoore maada ko Iisa no Joomiraawo, ngoondinaa nder berne maada ko Alla ummintinii mo he maayde, a hisintee.

¹⁰ Goondinde nder berne no wada Alla wartira neddo jom dartinaaku. Fiirtude hunduko mum yeeso himbe fuu wi'a Iisa *Almasiihu woni Joomiraawo mum no holla ko neddo hebi kisinam.

* **10:5 10:5** Lewinkooɓe 18.5 † **10:8 10:6-8** Wi'itaade Tawreeta 30.12-14

11 Ngam no winndaa wi'aa : *Goondindo mo fuu semtataa.*‡

12 Joonin, walaa ko senndi Yahudanke he mo hanaa Yahudanke. Joomiraawo gooto jeyii be. Omo barkindina faa noy walaa neddo fuu eeludo mo.

13 Ngam no winndaa wi'aa : *Neddo fuu eeli Joomiraawo hisina dum, o hisinan dum.*§

14 Amma noy wadata neddo eela mo nde goondinaay ? Noy neddo goondinirta mo, nde nii neddo nanaay filla makko ? Noy neddo nanirta filla makko, nde nii baajotoodo walaa ?

15 Noy neddo waajortoo, nde nii lilaaka ? No winndaa wi'aa : *Beldum berne non, gi'ol garki koyde jottinooje* *Habaruu lobbo.*

16 Amma hanaa himbe fuu ngoondini *Habaruu lobbo oon. *Esaaya wi'i : *Yaa Joomiraawo, moy goondini waaju amin ?*†

17 Ngam majjum wadi sey to neddo hettinake waaju ko goondina. Waaju oo duu, o waaju dow *Almasiihu.

18 Mi yaman on, goonga fuu bibbe *Isra'el nanaay mo naa ? Be nani ngam no winndaa wi'aa :

*Daade *lilaabe Alla nanaama nder leyde fuu, waaju mabbe fiilake kappa kuula duuniyaaru fuu.*‡

19 Midu yama kaden, bibbe *Isra'el paamaay naa ? Arannde nii har hunduko *Muusa, Alla haali, wi'i :

‡ 10:11 10.11 Esaaya 28.16 § 10:13 10.13 Yo'el 3.5 * 10:15 10.15 Esaaya 52.7 † 10:16 10.16 Esaaya 53.1 ‡ 10:18 10.18 Jabuura 19.5

*Mi waɗan kiron, be kanaa jeyaaɓe am,
mi waɗan tikkanon lenyol ngool walaa
anndal. §*

*20 Nden *Esaaya hulaay wi'ude Alla wi'i :*

Be tefaayno kam, ngiiti kam.

*Be yamanaayno kam been duu,
mi wannginanii d'um'en hoore am.**

*21 Amma har ko daarata biɓɓe *Isra'el, Alla wi'i :*

*Jemma e nyalooma, juud'e am no peerti,
ngam jabbaade himbe am,
yorbe-ko'e, saliibe d'owtanaade kam. †*

11

Alla woppaay biɓɓe Isra'el fuu

*1 Too, mi yami on : « Alla woppi biɓɓe *Isra'el fuu naa ? » Hitere fuu hi'ataa d'um. Miin he hoore am, mi bii-Isra'el, mi jippotoodo *Ibrahim, mi yuwi nder lenyol Benjamin.*

*2 Alla woppaay himbe mum be suɓinoo illa arannde. Odon anndi ko winndaa wi'aa dow Eliya nder dewte Alla. No winndaa wi'aa ko Eliya wulliri biɓɓe *Isra'el to Alla, wi'i :*

3 Yaa Joomiraawo, be mbarii annabiibe maada, be cankitii nokkuuje de dow mum'en sadakaaji maada mbuletee. Miin tan hori, miin duu ibe tefa warde kam.

§ **10:19 10.19** Wi'itaade Tawreeta 32.21 - Do Pol no haala dow be kanaa Yahudankooɓe. * **10:20 10.20** Esaaya 65.1 † **10:21 10.21** Esaaya 65.2

4 Amma ko Alla jaabii mo wi'i nii : *Mi resani hoore am worbe ujunaaji jeddo, be cujidanaay Ba'al.**

5 Non dum wa'i hannden duu. Hakkune himbe, no tawa himbe sedda be Alla subii daliila moyyere mum.

6 Cubaaki ki Alla subii neddo daliila moyyere mum hanaa cubaaki ngadaaki daliila golle neddo non. Ngam nde nii daliila golle neddo Alla wadi ki, nden moyyere makko laatataakono forba.

7 Ndenne, noy wadi ? Bibbe *Isra'el kebaay ko tefunoo. Amma be Alla subii hakkune mabbe, kebi ko tefannoo, horiibe been duu be fuu be ngarti yorbe-ko'e.

8 Ngam no winndaa wi'aa :
*Alla wartirii be wemmbaabe.
 Ibe ngoodi gite, amma be ngi'ataa,
 ibe ngoodi noppi amma be nanataa.
 Nii duu dum njoodori he mabbe faa warde hannden.†*

9 Daawda duu wi'i :
*Alla wan juulde mabbe laatanoo be tunnirgal,
 be caama nder maggal,
 Alla wan be pergo, fergere mabbe foodana
 be kiite de be kaani.*

10 *Gite mabbe nibba ngam to be ngi'u.
 Alla wan baawe torra be, be keppa turtaade
 faa abada.‡*

11 Mi yaman on kaden : « Ko *Yahudankoo be perginoo caami dum, be caamu ko be

* **11:4 11:3-4** 1 Laamiibe 19.10, 18 - Ba'al no tooruure rewaanee nder Kanaana. † **11:8 11:8** Wi'itaade Tawreeta 29.3 ; Esaaya 29.10 ‡ **11:10 11:9-10** Jabuura 69.23-24

ummitittaako non, naa noy ? » Abada. Fergere maɓɓe laatani be kanaa *Yahudankooɓe daliila keɓol kisinam. Alla wadi dum duu heɓa *Yahudankooɓe kiraa.

¹² Nde nii fergere maɓɓe waddani duuniyaaru barke, nde nii mursere maɓɓe duu waddani be kanaa *Yahudankooɓe barke, ndenne noy barke keɓoyteede nyannde fuu kappa kuula *Yahudankooɓe fuu tuubii, wa'ata ?

Kisinol be kanaa Yahudankooɓe

¹³ Joonin, onon be kanaa *Yahudankooɓe ngondaami. Ko laatiimi lilaado yahde he be kanaa *Yahudankooɓe dum, mi nanngiran golle de kokkaami dee juude did'didi.

¹⁴ Mi nanngiran de juude did'didi ngam beydude kiram banndiraabe *Yahudankooɓe, mi hisina woɓɓe nder maɓɓe.

¹⁵ Nde nii kakkitol *Yahudankooɓe ngool waddi potal hakkune Alla he duuniyaaru, ndenne noy wartirde be he laawol Alla wa'ata ? Dum wa'ataana hano ummitaaki he maayde.

¹⁶ Nde nii conndi buuru budaama faa cabbi buuru arani diin cakkaama ngam Alla, ndenne cabbi buuru diin fuu cakkaa ngam Alla. Nde nii Alla jeyii dafi lekki, ndenne caldi makki fuu kanko jeyii dum.

¹⁷ Accee mi hokka on misaali oo. *Yahudankooɓe no nga'i hano jaytuuhi hilnaaki faa woodi. Aan mo hanaa Yahudanke duu ada wa'i hano liccal gariiri jaytuuhi. A tayaama, ngaddeɗaa, kabɓeɗaa he jaytuuhi demanaaki faa woodi. Ndenne nyaamdu lobburu fuu, ndu

licce makki mbaawi hebude ngam mbuura, ada waawi hebi d'um.

¹⁸ Amma tinna to wi'u a firan d'um gabaare, mbi'aa ko a god'dum yeeso mabbe. Ada hidi piya gabaare mbi'aa a god'dum naa ? To yeggitin dow d'adi makki ngon'faa, hanaa d'adi makki ngoni dow maada.

¹⁹ A wi'an : « Licce jaytuuhi aawaade mbudditaama heba miin, liccal gariiri jaytuuhi ngal, mi waddee, mi habbee nokku majje. »

²⁰ Goonga ! Amma ngam rafi goondinol wadi de mbudditaa, de ittaa, aan duu daliila goondinol maada wadi kebu'faa laawol joodaade ada habbi he tunnduuru majje. Ndenne, to fiyu gabaare maa mbi'aa ko a god'dum, hakkila hulu Alla tan.

²¹ Ngam ko wadi Alla accaay licce arane deen wadan o accataa ma, aan duu.

²² Ndenne, tayka moyyuki Alla, tayko'faa tikkere makko duu yeewa : Tikkere makko no dow fergii'be caami, moyyuki makko no wondi he maada, nde nii a tabbitii nder moyyuki makko kiin. Nde hanaa non, aan duu a saltetee.

²³ Bibbe *Isra'el duu, nde nii be mboppi tiidal nyiraaku mabbe, be ngoondini, Alla wartiran be he jaytuuhi kiin. Ngam Alla no woodi baawde wartirde be he makki.

²⁴ Onon be kanaa *Yahudankoo'be, onon tinndiniraabe liccal gariiri jaytuuhi, gaddaangal habbaa he tunnduuru jaytuuhi aawaaki kiin. Ko d'um waddi liccal gariiri ngal, d'um habbi he tunnduuru jaytuuhi aawaaki d'um. Hegaaki ngal habbee he tunnduuru makki.

*Yahudankooɓe ngonni licce makki goonga e goonga, ndenne dow ko yaawi Alla habirta de he makki.

Kisinam bibbe Isra'el fuu

²⁵ Banndiraabe, mi hidaa kepon faamude siri Alla mo woni no suudi do ngam to on piyee gabaaje moodon mbi'on on goddum. Bibbe *Isra'el heewbe berde mum'en njoori, faa heewbe nder be kanaa *Yahudankooɓe ngoondini, ngari kebbini Laamu Alla.

²⁶ Nii wadata bibbe *Isra'el fuu kisinee, hano no dum winndiraa wi'aa :

*Kisinoowo yuwan *Siyon.*

O hakkitan rafi tokkude Alla nder berde jippotoobe he Yakuuba.Œ

²⁷ *Dum woni amaana am he mabbe,*

*wakkati mo moytanmi hakkeji mabbe.**

²⁸ *Yahudankooɓe ngarti waybe Alla, ngam be tottitake *Habarun lobbo, dum laatii beydaari moodon. Baa nii ko be ngarti waybe Alla, Alla subake be, wadi be himbe mum. Omo hidi be daliila maamiraabe mabbe.

²⁹ Alla waylataa anniya mum dow mo o moyyani kokkal makko, he dow mo o noddi.

³⁰ Onon be kanaa *Yahudankooɓe, ndenno nii on tottitakeno Alla, amma hannden on kebi yurmeene Alla ngam *Yahudankooɓe tottitake mo.

³¹ Noon duu, joonin *Yahudankooɓe ngartii tottitiibe Alla ngam be keɓa yurmeene Alla, nde Alla holli on.

Œ 11:26 11.26 Esaaya 59.20 * 11:27 11.27 Yeremiya 31.33-34

32 Alla tinnanaay himbe leesinanoo d̄um ngam hollude be yurmeene mum.

33 Hey barkeeji Alla korsud̄i no d̄uud̄i no mawni ! Hikma makko he anndal makko no luggid̄d̄i sanne ! Ned̄d̄o fuu waawaa anndude anniyaaji makko. Ned̄d̄o fuu waawaa faami no o gollirta.

34 Ngam no winndaa wi'aa :
Moy anndi miilooji Joomiraawo ?
Moy waawi hollita mo ?†

35 *Moy arti hokki mo god̄d̄um,*
faa d̄um laatoo tilaay o yoba joomum ?‡

36 Nde goonga, kanko tagi huune fuu. Huune fuu to makko yuwi, kanko duu jeyii huune fuu. Teddungal woodani Alla faa abada. Aamiin !

12

Mbuurnam goond̄inbe Iisa

1 Banndiraabe, mido eela on ngam barke yurmeene nde Alla holli en, kokkee ko'e moodon Alla hano *sadaka ciryaad̄o ngam golle makko, *sadaka ceniid̄o, beld̄o berne makko. Dum woni laawol ngol tokkoton ngam rewude Alla no haaniri.

2 To nyemminee duuniyaaru nduu, accee Alla heydfintina hakkillooji moodon heba berde moodon mbaylitoo, mbaawon anndude ko yaadata he muuyde Alla kam woni ko woodi, ko huubi he ko weli mo.

3 Daliila moyyere nde Alla wafani kam, mido wi'a ned̄d̄o moodon fuu, to yaaru hoore mum

† 11:34 11.34 Esaaya 40.13 ‡ 11:35 11.35 Ayuuba 41.3

to yottaaki. Nedfo fuu eta hoore mum daara no wa'i. Kam woni nedfo eta hoore mum dey-dey etirgal goondinol ngal Alla hokki dum.

⁴ Nedfo meeden fuu no woodi terde banndu, terde fuu he gollal mum.

⁵ Baa nii ko eden duufi, enen he duudal meeden fuu, nder kawtal meeden he *Almasiihu, en banndu worru, en fuu eden njokkodiri yahde. Nedfo meeden fuu no terde banndu.

⁶ En kokkaama kokke feere-fereeje de *Ruuhu Alla hokkata. Nde nii Alla wadi kokkal meeden no kokkal wadude annabaaku, too en ngadu annabaaku meeden dey-dey no ngoondinirden Iisa.

⁷ Mo Alla hokki kokkal wallude wofbe, walla be. Mo Alla hokki kokkal jannginde, janngina.

⁸ Mo Alla hokki kokkal semmbindinde himbe, semmbindina himbe. Mo Alla hokki kokkal moyyande himbe, moyyana himbe he berne worre. Mo Alla hokki kokkal ardaaki, ardoro tinaare. Mo Alla hokki kokkal yurmaade himbe duu, yeha wada golle mum he berne welne.

⁹ Hidde moodon laatoo hidde goonga e goonga. Ndoggee wadude ko boni, tibinee ko woodi.

¹⁰ Ngidodiree he berne worre hano on banndiraabe. Nedfo moodon fuu teddina banndum faa burna dum hoore muudum.

¹¹ To accee yannde nannga on amma njagganee Joomiraawo hano maccube, ngollanee Joomiraawo he berne worre.

¹² Nanee beldum daliila tammude moodon. Munyee torra, tinnee he wadude du'aa'u.

13 Cenndee ko njogidon kokkaron himbe Alla hidufube walleede, laatee weernoobe himbe.

14 Mbarkindinee torroobe on. To kuddee be, amma mbarkindinee be.

15 Nanidee beldum he nanoobe beldum, mboydee he woyooobe.

16 Laatee daane worre, to ndonndee ko'e amma laatee leesiniibe nder ko ngatton fuu. To adee ko'e moodon hano marbe hikmaaku.

17 Nde goddo wadi on gacce, to njottitee. Ndurwee tawee ko ngadon fuu laatoo ko dartii yeeso himbe fuu.

18 Nde no hebo, njoodododon jam he himbe fuu, nde nii onon ngoni waddoobe jam.

19 Banndiraabe am horsube, nde nii on ngadaama ko metti, to njoptitane ko'e moodon. Accee Alla watta tikkere mum yoptanoo on. Ngam no winndaa wi'aa Joomiraawo wi'i : *Miin jeyii yoptitaade, mi yoban neddo fuu dey-dey ko haani.**

20 No winndaa wi'aa kaden Joomiraawo wi'i : *Nde ganyo maada rafaama, nyamnu mo. Nde nii o domsaama, yarnu mo. Nde nii a wadani mo kujje dee, too hano nii pette bottudaa, njoowudaa dow hoore makko.†*

21 To accu gadol ko boni jaale, amma wadu ko woodi, njaalodaa gadol ko boni.

13

Downtanaade ardiido leydi

* **12:19 12.19** Wi'itaade Tawreeta 32.35 † **12:20 12.20** Banndi 25.21-22

¹ Nefdo fuu downtanoo ardiido mum, ngam ardanal walaa ngal hanaa to Alla ngal yuwi. Ardiido fuu, Alla ardini dum.

² Ndenne, nefdo fuu salii ardanal leydi mum salake ko Alla wi'i. Caliido ko Alla wi'i duu foodanan hoore mum kiite.

³ Nefdo gadoowo ko woodi walaa ko huldata ardiibe kiite leydi mum. Amma nde nefdo wadi ko boni, ndenne tilay nefdo hula be. Ada hidi acca hulude ardiibe leydi naa ? Ndenne, wadu ko woodi. Nde nii a wadi ko woodi fuu, be njettete.

⁴ Ardiibe no gollanoobe Alla ngam wattude ma wadude ko woodi. Amma nde nii wadude ko boni woni gollal maada, too hulu be, ngam meere wadaay ibe njogii cabbi fiyude wadu be ko boni. Nder jukkol gadudo ko boni ibe mbanngina tikkere nde Alla woodani gadoowo ko boni.

⁵ Ndenne, no haani downtanodon ardiibe, hanaa ngam kulol kiite tan, amma ngam to berde moodon pelu on.

⁶ Ngam majjum wadi odon njoba jannal. Ardiibe *jaboobe jannal ngaal duu, Alla ardini be ngam be ngollana dum wakkati fuu.

⁷ Njabee nefdo fuu ko tokkata on. Nde nii jannal moodon, onon he ko'e moodon kaanudon yobude, njabee ngal. Nde jannal gineeji moodon kaanudon yobude duu, too njabee ngal, foti ko hen non fuu. Downtanee mo kaanudon downtanaade, teddinon mo kaanudon teddinde.

Hidodirde hakkune goondinbe

⁸ To njabee neddo fuu tokka on nyamaane. Nyamaane worre tan haani naatude hakkune moodon, onon goondinbe, nyamaane nde woni hidodirde. Ngam neddo fuu hidi gondo mum, humni ko *Tawreeta wi'i.

⁹ Ngam no winndaa wi'aa nder *Tawreeta : *To yeenu, to ittu yonki goddo, to wujju, to suuna ko goddo.* Tilsinooje dee he koriide deen fuu kawra nder tilsinoore wi'ude : *Ngidaa gondo maa no ngidirdaa hoore maa.**

¹⁰ Neddo fuu woodi hidde nder berne mum waawaa wadani gondo mum ko boni. Ndenne, hidde no humna ko *Tawreeta wi'i.

¹¹ Taykee kujje dee fuu ngam odon anndi wakkati mo ngonden nder mum. Wakkati mo kaanudon finude oon wadi. Joonin kisinam buri badaade en dina wakkati mo pudfuden goondinde.

¹² Jemma woddini, woddaa weetude, ndenne en mbodfoo golle bonde, bornoden kaborde meeden annuura.

¹³ Mbuuren mbuurnam wonbe nder jeyngol, mbodfoden nyaamde he yaru-yaru duddo. En mbodfoo jeenu he golle nyiddiniide. En mbodfoo poododirol he haasidaaku.

¹⁴ Nder jikku meeden he nder ko mbi'eten fuu, en nyemmin Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden. To en tokkito beldum berde meeden accen suuno bonngo heewa mbuurnam meeden.

14

* [13:9](#) [13.9](#) [Burtaaki 20.13-17](#) ; [Lewinkoofoe 19.18](#)

To felu bannnda

¹ Njabbee mo goondinol muudum semmbidfaa, to nanngiree mo duu, baa nde nii tawi ko o miili no feere, ko onon duu miilidfon no feere.

² Alal-misaali, godfo ngam benndi nder goondinol no miila ko no dagii kam nyaama ko hebi fuu. Amma godfo ngam benndaay nder goondinol nyaamataa ko hebi fuu, bibbe kaliyol tan nyaamata.

³ Nyaamoowo ko hebi fuu oon, to felu mo nyaamataa ko hebi fuu oon. Mo nyaamataa ko hebi fuu oon duu to felu nyaamoowo ko hebi fuu oon, ngam nyaamoowo ko hebi fuu oon, Alla jabbake mo.

⁴ Aan woni moy faa mbi'aa gollanoowo godfo gollal mum woodfaa? Mawdo makko haani wi'ude ko o wadi dum no woodi naa dum woodfaa. Mo peludfaa oo no tittinkinto ngam Joomiraawo woni balla makko.

⁵ Godfo no hi'a ko nyalaane gom buri nyalaade fuu teddude. Godfo duu to mum nyalaade deen fuu no potu. Nedfo fuu tabbintina dum nder berne mum.

⁶ Peerodirdo nyalaade oon, burdina de ngam teddinde Joomiraawo. Kaden duu, nyaamoowo ko hebi fuu, nyaama ko hebi fuu ngam teddinde Joomiraawo, joomum yetta Alla. Mo nyaamataa ko hebi fuu oon duu, subo nyaama ko hidi ngam teddinde Joomiraawo, joomum yetta Alla duu.

⁷ Hakkune meeden walaa gonfo no wuura ngam beydaari hoore mum tan. Walaa duu

maayando ngam beydaari hoore muudum tan.

⁸ Nde en mbuuri, Joomiraawo mbuuranden. Nde en maayi duu, Joomiraawo maayanden. Ndenne, nde en mbuuri naa nde en maayi, Joomiraawo nii jeyii en.

⁹ *Almasiihu maayaana ummitii ngam o laato Joomiraawo wuurbe he maaybe fuu.

¹⁰ Nde nii non, aan mo nyaamataa ko hebi fuu oon, dume wadi adfa wi'a bannda wadi ko woodaa ? Naa aan, nyaamoowo ko hebi fuu oon, dume wadi adfa yawo bannda mo nyaamataa ko hebi fuu oo ? En fuu, en ndaroyto yeeso Alla, o hiito en.

¹¹ Ngam no winndaa wi'aa :

*Mi hunorake hoore am, miin Joomiraawo,
howru fuu hofoto yeeso am,
demngal fuu jaban wi'a miin woni Alla.**

¹² Ndenne, neddo meeden fuu haalan ko kam wadi nder mbuurnam mum yeeso Alla.

¹³ Neddo meeden fuu acca dekande bannidum wadude ko woodaa. Ko kaanuden wadude woni faddaade ko'e meeden he huune fuu ko waawi fergude bannidiraabe meeden, naa uppude be, be ngafa ko woodaa.

¹⁴ Midfo anndi, mi tabbintini duu, ko nder kawtal meeden he Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden, walaa ko harmi, he hoore mum. Amma nde neddo miili ko huune ndee no harmi, dum harmanan joomum.

¹⁵ Nde a torri bannda goondindo ngam ko nyaamata, a tokkaay laawol hidde. Hakkila

* **14:11 14.11** Esaaya 45.23

ngam ko nyaamata to laatoo laawol halkere
bannda mo *Almasiihu maayi daliila mum.

¹⁶ Tinna to ko ndaarudaa no woodi dum,
laatoo ko bannda goondindo jancirtee.

¹⁷ Ngam Laamu Alla hanaa filla nyaamdu naa
jarde tan. Laamu Alla filla dartinaaku, jam he
seyo non kebeten har kawtal meeden he
*Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Neddo fuu gollani *Almasiihu nder iri nii
he bannum welan Alla, himbe duu teddinan
dum.

¹⁹ Ndenne, en tefu ko beydata jam hakkune
meeden. Neddo fuu tefa ko semmbindinta
goondinol bannum.

²⁰ To mbonne golle Alla ngam filla nyaamdu.
Nde goonga, nyaamdu fuu harmaa. Amma nde
nii nyaamdu ndu nyaamata no laatoo fergere
bannda goondindo, too woodaa, nyaama
nyaamdu ndu omo hi'a.

²¹ Alal misaali ko buri woni, to neddo fuu
nyaamu naa yaru naa mbi'en to neddo fuu
wadu ko fergata bannum goondindo wada
hakke.

²² Joga hakkune maada he Alla tabbintinol
ngol goondinol maada hokki ma. Beldo hoore
woni mo berne mum felataa dum nder ko woni
no wada fuu.

²³ Amma neddo fuu sikki nyaamdu, dey
nyaami ndu no jukkaado, ngam nyaamiraay
ndu goondinol. Huune fuu ko berne maada
fukkaaki he mum, no hakke.

15

¹ Enen, be goondinol mum'en semmbidi, no

haani munyen jikku be goondinol mum'en semmbidfaa. To en tefu ko weli en tan.

² Nedfo meeden fuu tefa ko welata berne bannum goondindo ngam semmbindina mo nder goondinol makko.

³ Ngam *Almasiihu he hoore mum tokkaay mbelirka yonki mum, amma hano no dum winndiraa wi'aa : *Jennooje, yennube ma fuu, dow am saami.**

⁴ Huune fuu ko winndanoo illa arannde nder dewte Alla, winndaama ngam ekkintinde en. Dum winndaama duu ngam keben tammude daliila tittinkinaaku he munyal ngal Dewtere Alla hokkata en.

⁵ Alla marfo munyal, cemmbindinoowo berde hokku on laawol laataade daane worre dow laawol Iisa *Almasiihu.

⁶ O hokka on laawol ngool heba he berne worre ngadon daane worre teddinon Alla *Baaba Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden.

⁷ Njabbodiree no *Almasiihu jabbori on heba Alla teddinee.

⁸ Mid'o wi'a on ko arannde fuu ngam Alla no kolniifo wadi *Almasiihu laatii gollanoowo *Yahudankooɓe ngam humnude alkawal ngal Alla wadannoo maamiraabe mabbe.

⁹ O wari duu ngam be kanaa *Yahudankooɓe teddina Alla ngam Alla no jom yurmeene, hano no dum winndiraa wi'aa : *Hakkune be kanaa *Yahudankooɓe mi wi'an ko a Joomiraawo, mi yimante ngam teddinde innde maada.†*

* 15:3 15.3 Jabuura 69.10 † 15:9 15.9 2 Samuwiila 22.50 ; Jabuura 18.50

10 No winndaa kaden wi'aa :
*Onon be kanaa *Yahudankoobe, tokkee himbe
 Alla nanon beldum.‡*

11 Winndaama duu wi'aa :
*Onon be kanaa *Yahudankoobe, on fuu, njettee
 Joomiraawo !*

Neddo fuu, yima teddungal makko !§

12 *Esaaya duu wi'i :
*Jippotoodo he Yesa gom warowan,
 kanko ummoto laamoo be kanaa
 Yahudankoobe.

*Be ngattan gokka mabbe fuu dow makko.**

13 Alla Jom gokka hebbina on welwelo, hokka
 on jam ngam barke goondinol moodon, keewon
 tammude nder baawde *Ruuhu Ceniido.

Filla gollal Pol

14 Banndiraabe am, sikka fuu walaa to am, on
 keewbe jikku lobbu, odon keewi anndal, kaden
 neddo moodon fuu no waawi ekkintini
 bannum faa wooda.

15 Amma nder derol am ngol mbinndanmi on
 ngool, mi hulaay miccintinde on ko
 njanngunodon. Mi wadi dum duu ngam
 moyyere nde Alla hokki kam.

16 O wadi kam gollanoowo Iisa *Almasiihu
 hakkune be kanaa *Yahudankoobe. O wadi
 kam *cakkanoowo Alla he baajotoodo *Habaru
 makko lobbo. Ndenne, be kanaa
 *Yahudankoobe mbaawan laataade ir *sadaka
 mo *Ruuhu Ceniido wartiri feere, ngam wela
 Alla.

‡ 15:10 15.10 Wi'itaade Tawreeta 32.43 § 15:11 15.11 Jabuura
 117.1 * 15:12 15.12 Esaaya 11.10

¹⁷ Ndenne, daliila kawtal am he Iisa
*Almasiihu, mido waawi fiyude gabaare dow
golle de ngollananmi Alla.

¹⁸ Mi suusaa wi'i godɗum ko yaari golle
*Almasiihu de o walliri kam ngadumi. O wallii
kam heba be kanaa *Yahudankoobe tokka
haala Alla daliila golle am e waaju am,

¹⁹ daliila alamaaji kaayɗiniidi gooduɗi
baawde daliila baawde de *Ruuhu Alla jogii. Mi
waajake *Habarur lobbo, filla *Almasiihu
nanngaa illa *Ursaliima faa tukka he leydi
Illirikum.

²⁰ Ko wonnoo nder berne am woni waajaade
*Habarur lobbo, filla *Almasiihu, nder nokkuuje
de himbe meedaay nanude filla oo no wadee
ngam to mi nyibu dow diidol nyibdi ngol godɗo
diidi.

²¹ Mi tokkiraana hano no ɗum winndiraa
wi'aa :
*Be mbaajaakano baa nde worre filla makko,
ngi'owan mo,
be nanaayno filla makko duu paamowan.†*

Anniya Pol yahde Rooma

²² Kile keewɗe, mi muuyi yottaade to moodon
amma waajaade *Habarur lobbo to waajaakano
haɗi kam warde to moodon.

²³ Joonin golle am hakkune be meedaay
nanude filla *Almasiihu kanti. Duubi re'ataa nii
ko mi haabi mi hi'aay on.

²⁴ Mi anniyake hannden tuntowaade on.
Nyannde fuu ummiimi yahde leydi Espaniya,
mido hiɗi mi fanta to moodon. Nde mi wari, mi

† 15:21 15.21 Esaaya 52.15

wafan balde hakkune moodon. Nde mi hi'i on faa hakkillo am fukkake, mido hidi mi heba balla yottowaade Espaniya.

²⁵ Amma joonin mi yahan *Ursaliima ngam walloyde himbe Alla wonbe nder hubeere ndee,

²⁶ ngam goondinbe wonbe Makedoniya e Akaya anniyake hawrude balla ngam be kokka talkaabe wonbe hakkune himbe Alla nder *Ursaliima.

²⁷ Be anniyake wallude be amma nde goonga dum hanaa balla, dum yobitaade nyamaane moyyere. Goondinbe Makedoniya he Akaya kanaa *Yahudankooɓe amma be kebi moyyere he barke *Ruuhu de Alla wafani *Yahudankooɓe alkawal mum. Ndenne, no haani be ngatta njawdi maɓbe be mballira *Yahudankooɓe *Ursaliima.

²⁸ Nyannde fuu njottinmi balla kawraaka kaa, mi fantan on fadde am yahde Espaniya.

²⁹ Mido tabbintini ko nde nii mi wari to moodon, *Almasiihu barkinan on faa noy walaa daliila barke garki am to moodon.

³⁰ Banndiraabe, mi eeli on ngam barke Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden, mi eeli on ngam barke hidde nde *Ruuhu Alla hokkata : Kawree mballon kam nder durwo am, nder du'aa'u, eelanon kam Alla sanne.

³¹ Eelon Alla hiina kam sarri himbe Yahudiya be kanaa goondinbe. Ndu'ee heɓa goondinbe wonbe *Ursaliima njabira balla ka njaranmi kaa he berne worre.

³² Nde Alla jabi du'aa'uuji moodon, mi yottoto to moodon he berne welne, mi joodo mi fowta hakkune moodon.

³³ Alla Jom jam wonda he moodon, on fuu.
Aamiin !

16

Cannooje

¹ Midō hidī mi wi'a on ko Fiibi, banndii'en debbo, golloowo hakkune goondinbe Kenkereya no debbo jom goonga.

² Njaɓɓoree mo nder innde Joomiraawo hano no himbe Alla kaaniri. Mballiree mo huune fuu ko o haajaa, ngam o walli heewɓe, miin he hoore am, o wallii kam.

³ Midō yewta Piriskilla he Akilas, be miin he mum'en kawtidi golle Iisa *Almasiihu.

⁴ Be kosi mursude yonkiiji maɓɓe ngam dannude yonki am. Hanaa miin tan yetti be, kawriide goondinbe be kanaa *Yahudankoobe fuu njetti be.

⁵ Midō yewta goondinbe waroobe no kawra nder suudu maɓɓe. Midō yewta Epaynetus, gidō am korsudō. Kanko arti goondinde *Almasiihu nder leydi Asiya.

⁶ Midō yewta Mariyaama tampando on sanne.

⁷ Mi yewti Andaronikus he Yuniyas, *Yahudankoobe uddidaabe he am. Lilaabe mawɓe anndaabe sanne non, iɓe arti kam goondinde *Almasiihu.

⁸ Mi yewti Ampiliyaatus, korsudō he am daliila Joomiraawo.

⁹ Midō yewta Urbanus, mo kawtudēn golle *Almasiihu, mi yeggitaay Estakis gidō am korsudō.

¹⁰ Mi yewti Apeles, kolluɗo ko kam no tokkuɗo *Almasiihu goonga e goonga. Mi yewti himbe wuro Aristobulus.

¹¹ Mi yewti Herodiyon bannam Yahudanke. Mi yewti himbe wuro Narsisi goondinbe Joomiraawo.

¹² Mi yewti Tirifena he Tirifosa, rewbe gollanoobe Joomiraawo. Mido yewta Persis mo korsinmi, debbo tampuɗo sanne nder gollal Joomiraawo.

¹³ Mi yewti Rufus cubaado Joomiraawo. Mi yewti inniiko laatiɗo inna am, miin duu.

¹⁴ Mi yewti Asinkiritus, Felegon, Hermes, Patorobas he Hermas, mi yewti goondinbe Iisa wondube he maɓbe fuu.

¹⁵ Mi yewti Filologus he Yuliya, njewtanee kam Nireyus he sakiike mum debbo, mi yewti Olimpas. Mido yewta duu himbe Alla wondube he maɓbe fuu.

¹⁶ Mbundodiree hakkune moodon nder hidde he endam. Kawriide goondinbe *Almasiihu fuu no njewta on.

¹⁷ Banndiraabe, mido fooda hakkillo moodon, mido eela on, kakkilodon he wattoobe poododirol hakkune moodon. Himbe tefube perga on itta on dow ko ekkintinadon. Mboddee himbe bee,

¹⁸ ngam be ngalaa ibe ngollana *Almasiihu Joomiraawo meeden. Deedi maɓbe tan be ngollanta. Haalaaji mbeldi he fewre, be eytirta hakkillo kettinaniido be naa mo anndal mum luggidaa.

¹⁹ Onon nee, filla dowtanaaki moodon walaa fuu to yehaay, ngam majjum mido nana

beldum daliila moodon. Mi hidaana ngarton jom'en hakkillo, anndon ko woodi, mbodfodon wafude ko woodaa.

²⁰ Booyataa, Alla Jom jam wafan Seydan mornyo ley teppe moodon. Moyyere Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden wonda he moodon !

²¹ Timote gollidoowo he am no yewta on. Lukiyus, Yason he Sosipatoros banndiraabe am *Yahudankooɓe no njewta on.

²² Miin, Tertiyus, binndando Pol ɗerol ngool, mido yewta on daliila kawtal meeden he Joomiraawo.

²³ Gayus, bernudo kam no yewta on, wuro makko goondinbe fuu kawrata. Erastus kalfinaado ceede huɓeere Korintu no yewta on. Banndii'en Kuwartus no yewta on. [

²⁴ Moyyere Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden wonda he moodon, on fuu. Aamiin !]*

Jettooje

²⁵ Jettooje ngoodani Alla, goodudo baawde semmbindinde on daliila *Habaruu lobbo, filla Iisa *Almasiihu mo mbaajotoomi. Har *Habaruu lobbo, Alla wadi siri cuudaado illa fil'ajal wanninee.

²⁶ Amma hannden siri oo wanninaama yahde he ɓe kanaa *Yahudankooɓe har dewte de annabiibe mbinndi hano no Alla Duumiido wi'iri ɓe mbinndira de ngam ɓe kanaa *Yahudankooɓe ngoondina Alla, ɗowntanoo mo.

* **16:24 16.24** Aaya 24 tawaaka nder ɗereeji arani fuu.

²⁷ Teddungal laatanoo Alla Jom hikmaaku.
Teddungal woodani mo faa abada har Iisa
*Almasiihu. Aamiin !

Fulfulde, Niger West
Fulfulde, Western Niger: Ko woni Amaana Keso
(Bible)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Fulfulde, Western Niger

Translation by: SIM Niger

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source
files dated 2 May 2025
03866d8b-1da2-5821-b01d-4d382a1cd5d9